

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Кафедра філософії та теорії права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан юридичного факультету

проф. Пацурківський П.С.
29 серпня 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ»

Освітній рівень: БАКАЛАВР.

Галузь знань: 08 Право.

Спеціальність: 081 Право.

Факультет: Юридичний.

**Чернівці
2016 рік**

Робоча програма дисципліни «Теорія держави» для студентів I курсу денної і заочної форм навчання, за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство», складена на основі навчальної програми дисципліни.

Розробники:

- кандидат юридичних наук, доцент Карвацька Світлана Богданівна;

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії та теорії права Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича. Протокол № 1 від 29 серпня 2016 року.

Завідувач кафедри
філософії та теорії права _____ проф. **Никифорак М.В.**

29 серпня 2016 року

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича за галуззю знань «Право». Протокол № 1 від 29 серпня 2016 року.

Голова
науково-методичної комісії _____ доц. **Савчук С.В.**

29 серпня 2016 року

©Карвацька С.Б., 2016 рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 9	Галузь знань Право - 0304 <small>(шифр і назва)</small>	Нормативна	
	Напрямок підготовки Правознавство – 6.030401 <small>(шифр і назва)</small>		
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): «Право»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ <small>(назва)</small>		Семестр	
Загальна кількість годин - 105		1-й семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 2 самостійної роботи студента - 11	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		15 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		15 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
75 год.	97 год.		
		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид контролю: іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/3

для заочної форми навчання – 1/15

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою «Теорії держави» як навчальної дисципліни є висвітлення основоположних, найбільш суттєвих проблем держави, принципів висновків про розвиток державної дійсності. Теорія держави як навчальна дисципліна покликана формувати висококваліфікованих спеціалістів в галузі держави, які володітимуть глибокими знаннями виникнення розвитку і функціонування держави; будуть професійно підготовлені до умов сучасного суспільно-економічного розвитку, вимог ринкової економіки, здатних активно працювати в установах, підприємствах, державних органах та міжнародних організаціях.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- 1) визначення загальних, специфічних об'єктивних закономірностей розвитку державної дійсності, форм і способів впливу держави на людину, що дозволить зрозуміти природу державних явищ і їх роль у розвитку людської цивілізації;
- 2) розгляд у курсі базових державних понять, що є вихідними логічними засадами для галузевих юридичних наук та спеціальних правових дисциплін, ступінь засвоєння яких істотно вплине на подальше вивчення інших юридичних наук;
- 3) вивчення природи і закономірностей розвитку державно-правової сфери життя суспільства в рамках системного підходу, в якому теорія держави і права виступає як фундамент юридичного світогляду, мислення і культури майбутніх спеціалістів-правознавців.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: загальні закономірності розвитку, буття і функціонування державно-правових явищ; поняття та соціальне призначення держави; елементи форми структуру системи права і системи законодавства; поняття і стадії правотворчості, правового регулювання, реалізації та тлумачення права, структуру правовідносин; види правопорушень та підстави юридичної відповідальності.

вміти: застосовувати поняттєво-категоріальний апарат теорії держави і права; визначати сутність основних теорій походження держави і права; характеризувати сучасні моделі системи державних органів; розкрити сутність сучасної Української держави та призначення права; визначити структуру норми права, системи права та системи законодавства; застосовувати основні засоби та способи законодавчої техніки; дати характеристику основних видів суб'єктів та об'єктів правовідносин; визначити мету та принципи юридичної відповідальності.

2. Програма навчальної дисципліни Змістовий модуль 1. Вчення про державу

Тема 1. Теорія держави як наука та навчальна дисципліна

Предмет теорії права та держави. Функції теорії права та держави. Теорія права та держави як навчальна дисципліна. Теорія права та держави в системі юридичних наук.

Методи теорії права та держави.

Тема 2. Походження держави

Виникнення права і держави. Відмінність держави від первіснообщинної влади. Особливості виникнення держав у різних народів світу. Загальна характеристика основних теорій походження права і держави.

Тема 3. Поняття держави

Поняття і ознаки держави. Державна влада: поняття та елементи. Державний суверенітет: поняття та ознаки. Сутність і суспільне призначення держави.

Тема 4. Функції держави

Поняття та ознаки функцій держави. Класифікація функцій держави. Внутрішні функції держави. Зовнішні функції держави. Реалізація функцій держави.

Тема 5. Форма держави

Поняття форми держави. Форма державного правління. Монархія: поняття, ознаки, види. Республіка: поняття, ознаки, види. Нетипові форми державного правління. Форма державного устрою. Прості (унітарні) держави. Складні держави: федерації, конфедерації. Поняття та загальна характеристика державного режиму. Види державного режиму. Демократичний режим: поняття, ознаки, види. Антидемократичний режим: поняття, ознаки, види. Перспективи розвитку форми Української держави.

Тема 6. Механізм держави і апарат держави

Поняття і значення механізму держави. Структура механізму держави. Поняття та структура апарату держави. Поняття і ознаки державного органу. Види органів держави. Основні принципи організації і діяльності державного апарату.

Тема 8. Правова держава

Поняття, структура та функції громадянського суспільства. Становлення ідеї правової держави та громадянського суспільства. Поняття і ознаки правової держави. Шляхи формування правової держави в Україні. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		о	л	с	лаб	інд		с.р.	л	с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	8	8	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1. Вчення про державу													
Тема 1. Теорія держави як наука та навчальна дисципліна	4	2	2	–	–	8	1	1	–	–	–	–	12
Тема 2. Походження держави	4	2	2	–	–	8	–	–	–	–	–	–	12
Тема 3. Поняття держави	4	2	2	–	–	8	1	1	–	–	–	–	12
Тема 4. Функції держави	4	2	2	–	–	8	–	–	–	–	–	–	11
Тема 5. Форма держави	12	6	6	–	–	8	1	1	–	–	–	–	12
Тема 6. Механізм і апарат держави	4	2	2	–	–	8	1	1	–	–	–	–	12
Тема 7. Правова держава.	4	2	2	–	–	8	–	–	–	–	–	–	12
Усього годин за I модуль	140	26	26	–	–	88	140	8	1	–	–	–	131

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теорія держави як наука та навчальна дисципліна	2
5	Походження права і держави	2
6	Поняття держави	2
7	Функції держави	2
8	Форма державного правління	2
9	Форма державного устрою	2
10	Державний режим	2
11	Механізм і апарат держави	2
12	Правова держава	2

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	-

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	-

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теорія держави в системі юридичних наук	7
2	Методи теорії держави.	7
10	Державна влада: поняття та елементи	7
11	Державний суверенітет: поняття та ознаки	7
12	Концептуальні джерела становлення ідеї правової держави та громадянського суспільства	8
	Разом	188

8. Індивідуальні завдання

1. Загальна теорія юридичної відповідальності і відповідальність галузевих юридичних наук.
2. Законодавчий процес як різновид правотворчості.
3. Юридичні колізії та конфлікти.
4. Елементи структури норми права та механізм їх дії.
5. Державний апарат: поняття, структура, принципи організації і діяльності
6. Форма держави.
7. Співвідношення держави, права та економіки.
8. Держава і правовий статус особи.
9. Соціальне призначення і сутність права.
10. Роль права в утвердженні ринкових відносин.
11. Порівняльна характеристика сучасних правових систем.
12. Сутність законодавства і поняття законодавчої техніки.
13. Дія нормативних актів у часі, просторі і за колом осіб.
14. Поняття і види систематизації законодавства.
15. Система права і система законодавства: співвідношення і взаємозв'язок.
16. Динаміка співвідношення публічного і приватного права.
17. Джерела (форми права).
18. Правотворчий (законодавчий) етап і його стадії.
19. Прогалини в законодавстві. Застосування права за аналогією.
20. Юридична відповідальність: поняття, цілі, принципи, види, підстави, порядок накладання.
21. Гарантії законності.
22. Застосування права – найважливіша форма реалізації правових норм.
23. Поняття і способи тлумачення права.
24. Юридична практика в правовій системі суспільства.
25. Правосвідомість: поняття, структура, функції.
26. Правовий вплив і правове регулювання.
27. Стимули та обмеження в праві.
28. Правопорядок: поняття, риси, функції, принципи.
29. Юридична відповідальність: поняття, види, принципи.

9. Методи навчання

1. Пояснювально-ілюстративний метод.
2. Репродуктивний метод.
3. Метод проблемного викладення.
4. Частково-пошуковий, або евристичний метод.
5. Дослідницький метод.

10. Методи контролю

Основні методи контролю знань, умінь і навичок студентів, які використовуються в процесі вивчення дисципліни, є усна, письмова та тестова перевірка знань.

Основними формами контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу є:

- усні опитування;
- фронтальні опитування;
- самостійні роботи;
- тестові завдання;
- реферативні доповіді;
- підсумкові контрольні роботи;
- іспит.

Студент вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав всі види робіт, передбачені навчальним планом, не має невідпрацьованих занять з пропущених тем.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**12. Методичне забезпечення
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»**

**Тема 1. ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА
ДИСЦИПЛІНА (2 год.)**

1. Теорія держави в системі юридичних наук.
2. Предмет теорії держави.
3. Функції теорії.
4. Теорія держави як навчальна дисципліна, її завдання та система.
5. Методи теорії держави.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. **Теорія держави і права.** Академічний курс: Підручник / За ред. О.В.Зайчука, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 15-25.
2. **Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М.** Загальна теорія держави та права. Підручник. – Львів : «Новий світ – 2000», 2011. – 7-18.
3. **Загальна** теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів]. / М.В.Цвік, О.В.Петришин, Л.В.Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В.Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України А.В.Петришина. – Харків: Право, 2009. – С. 13-35.
4. **Шестопалова Л.** Загальна теорія права і держави / Людмила Шестопалова. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. – С. 11-20.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабкін В.Д. Взаємозв'язок філософії права та загальної теорії держави і права // Проблеми філософії права. – 2003. – Вип.. 1. – С. 56-60.
2. Білич О.Л. Місце порівняльного методу в правовій методології // Правова держава: Щорічник. – К.: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002. – Вип.. 12. – С. 448-454.
3. Ганьба Б. Системний підхід та його застосування в дослідженні державно-правових явищ // Право України. – 2000. – № 3. – С. 41-44.
4. Копиленко О.Л. Теорія держави і права в системі юридичних наук // Теорія держави . Академічний курс. Підручник / За ред. О.В.Зайчука, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 22-33.
5. Рабінович П. Методологія вітчизняного правознавства // Юридичний вісник України. – 2002. – 9-15 листопада. – С. 4.

Тема 2. ПОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ (2 год.)

1. Виникнення держави.
2. Відмінність держави від первіснообщинної влади.

3. Особливості виникнення держави у різних народів світу.
4. Загальна характеристика основних теорій походження держави.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. **Теорія держави і права.** Академічний курс: Підручник / За ред. О.В.Зайчука, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 59-67.
2. **Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М.** Загальна теорія держави та права. Підручник. – Львів : «Новий світ – 2000», 2011. – С. 28-45.
3. **Шестопалова Л.** Загальна теорія права і держави / Людмила Шестопалова. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. – С. 23-35.
4. **Загальна теорія держави і права:** [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів]. / М.В.Цвік, О.В.Петришин, Л.В.Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В.Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України А.В.Петришина. – Харків: Право, 2009. – С. 54-74.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. **Оніщенко Н.М.** Розвиток соціальності сучасних державних і правових систем // Держава і право. – 2001. – Вип.. 14. – С. 3-11.
2. **Оніщенко Н.М.** Феномен сучасної держави: рівні дослідження та розвитку // Конституційні засади державотворення і право творення в Україні: Проблеми теорії і практики. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2006. – С. 55-59.
3. **Рабінович П., Лобода Ю.** Соціальна сутність держави: теоретико-методологічні засади дослідження // Право України. – 2002. – № 1.
4. **Сухонос В.** Суверенітет як територіальний вимір постіндустріального суспільства // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 3.
5. **Тимошенко В.І.** Розвиток теорії держави в політико-правовій думці України і Росії (кінець ХІХ- початок ХХ ст.). Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2004..

Тема 3. ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВИ (2 год.)

1. Поняття і ознаки держави.
2. Державна влада: поняття та елементи.
3. Державний суверенітет: поняття та ознаки.
4. Сутність і суспільне призначення держави.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. **Теорія держави і права.** Академічний курс: Підручник / За ред. О.В.Зайчука, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 59-67.
2. **Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М.** Загальна теорія держави та права. Підручник. – Львів : «Новий світ – 2000», 2011. – С. 53-63.

3. **Шестопалова Л.** Загальна теорія права і держави / Людмила Шестопалова. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. – С. 23-35.
4. **Загальна** теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів]. / М.В.Цвік, О.В.Петришин, Л.В.Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В.Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України А.В.Петришина. – Харків: Право, 2009. – С. 74-80.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. **Оніщенко Н.М.** Розвиток соціальності сучасних державних і правових систем // Держава і право. – 2001. – Вип. 14. – С. 3-11.
2. **Оніщенко Н.М.** Феномен сучасної держави: рівні дослідження та розвитку // Конституційні засади державотворення і право творення в Україні: Проблеми теорії і практики. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2006. – С. 55-59.
3. **Рабінович П., Лобода Ю.** Соціальна сутність держави: теоретико-методологічні засади дослідження // Право України. – 2002. – № 1.
4. **Сухонос В.** Суверенітет як територіальний вимір постіндустріального суспільства // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 3.
5. **Тимошенко В.І.** Розвиток теорії держави в політико-правовій думці України і Росії (кінець ХІХ- початок ХХ ст.). Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2004.

Тема 4. ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ (2 год.)

1. Поняття та ознаки функцій держави.
2. Класифікація функцій держави.
3. Внутрішні функції держави.
4. Зовнішні функції держави.
5. Реалізація функцій держави.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. **Теорія держави і права.** Академічний курс: Підручник / За ред. О.В.Зайчука, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 70-73.
2. **Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М.** Загальна теорія держави та права. Підручник. – Львів : «Новий світ – 2000», 2011. – С. 63-72.
3. **Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г.** Теорія держави і права: Елементарний курс. Видання друге. – К.: ТОВ “Одіссей”, 2008. – С. 55-60, 41-44.
4. **Шестопалова Л.** Загальна теорія права і держави / Людмила Шестопалова. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. – С. 58-61.
5. **Загальна** теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів]. / М.В.Цвік, О.В.Петришин, Л.В.Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В.Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України А.В.Петришина. – Харків: Право, 2009. – С. 89-101.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. **Онищенко Н.М., Лоцихін О.М.** Розвиток соціальної демократичної держави: економічні функції та завдання // Держава і право. – 2003. – № 22. – С. 57-61.
2. **Сухонос В.** Політичний вимір держави постіндустріального суспільства: методологічний аспект// Право України. – 2003. – № 9.
3. **Темченко В.** Функції держави із забезпечення прав людини у ринковій економіці // Право України. -2003.-№5.-С 47-51.
4. **Шаповал В.** Конституційна категорія соціальної держави // Право України. – 2004. –№5.-С. 14-19.
5. **Якубенко В.** Принципи соціальної держави // Право України. – 2002. – № 6. – С 33-38.

Тема 5. ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ (2 год.)

1. Поняття форми держави.
2. Форма державного правління.
3. Монархія: поняття, ознаки, види.
4. Республіка: поняття, ознаки, види.
5. Нетипові форми державного правління.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. **Теорія держави і права.** Академічний курс: Підручник / За ред.О.В.Зайчука, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – Глава 5. – С. 124-139.
2. **Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М.** Загальна теорія держави та права. Підручник. – Львів : «Новий світ – 2000», 2011. – С. 93-103.
3. **Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г.** Теорія держави і права: Елементарний курс. Видання друге. – К.: ТОВ “Одіссей”, 2008. – С. 61-72.
4. **Шестопалова Л.** Загальна теорія права і держави / Людмила Шестопалова. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. – С. 49-56.
5. **Загальна** теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів]. / М.В.Цвік, О.В.Петришин, Л.В.Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В.Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України А.В.Петришина. – Харків: Право, 2009. – С. 104-118.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. **Бостан С.К.** Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики. – Монографія. – Запоріжжя: Юридичний ін-т; Дике поле, 2005.
2. **Серьогіна С.Г.** Форма правління і політичний режим: взаємозв'язок і взаємодія // Державне будівництво та місцеве самоврядування: Зб. наук. пр. – Вип.. 9. – Харків, 2005.

3. **Сухонос В.** Форма правління: термінологія, класифікація, характеристика (проблеми постіндустріальної епохи) // Держава і право. – Збірник наукових праць: юридичні і політичні науки. Вип.. 21. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2003.
4. **Тимошенко В.І.** Поліцейська держава // Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 2002. – Т. 4: Н-П. – С. 637.
1. **Шаповал В.М.** Форма державного правління // Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С.Шемшученко та ін.. – К.: “Укр. енцикл.” ім. М.П.Бажана, 2004. – Т. 6: Т-Я. – С. 295.

Тема 6. **ФОРМА ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ (2 год.)**

6. Поняття та загальна характеристика форми державного устрою.
7. Прості (унітарні) держави.
8. Федерація: поняття, ознаки, види.
9. Конфедерація: поняття, ознаки, види.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

2. **Теорія держави і права.** Академічний курс: Підручник / За ред.О.В.Зайчука, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – Глава 5. – С. 124-139.
3. **Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М.** Загальна теорія держави та права. Підручник. – Львів : «Новий світ – 2000», 2011. – 103-107.
4. **Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г.** Теорія держави і права: Елементарний курс. Видання друге. – К.: ТОВ “Одіссей”, 2008. – С. 61-72.
5. **Шестопалова Л.** Загальна теорія права і держави / Людмила Шестопалова. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. – С. 49-56.
6. **Загальна** теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів]. / М.В.Цвік, О.В.Петришин, Л.В.Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В.Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України А.В.Петришина. – Харків: Право, 2009. – С. 104-118.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

5. **Бостан С.К.** Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики. – Монографія. – Запоріжжя: Юридичний ін-т; Дике поле, 2005.
6. **Серьогіна С.Г.** Форма правління і політичний режим: взаємозв'язок і взаємодія // Державне будівництво та місцеве самоврядування: Зб. наук. пр. – Вип.. 9. – Харків, 2005.
7. **Сухонос В.** Форма правління: термінологія, класифікація, характеристика (проблеми постіндустріальної епохи) // Держава і право. – Збірник наукових праць: юридичні і політичні науки. Вип.. 21. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2003.

8. **Тимошенко В.І.** Поліцейська держава // Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 2002. – Т. 4: Н-П. – С. 637.
9. **Шаповал В.М.** Форма державного правління // Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С.Шемшученко та ін.. – К.: “Укр. енцикл.” ім. М.П.Бажана, 2004. – Т. 6: Т-Я. – С. 295.

Тема 7. ПРАВОВА ДЕРЖАВА (2 год.)

1. Поняття, структура та функції громадянського суспільства.
2. Становлення ідеї правової держави.
3. Поняття і ознаки правової держави.
4. Проблеми формування громадянського суспільства та правової держави в Україні.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. **Теорія держави і права.** Академічний курс: Підручник / За ред.О.В.Зайчука, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – Гл. 7. – С. 172-210.
2. **Загальна теорія держави і права** / За ред. проф. М.В. Цвіка та ін. – Харків: Право, 2002. – Розділ IV. Громадянське суспільство, політична система і держава. – С. 50-59, 148-163.
3. **Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М.** Загальна теорія держави та права. Підручник. – Львів : «Новий світ – 2000», 2011. – С. 168-177.
4. **Загальна** теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів]. / М.В.Цвік, О.В.Петришин, Л.В.Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В.Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України А.В.Петришина. – Харків: Право, 2009. – С. 507-528.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. *Громадянське суспільство і держава в Україні: проблеми взаємодії.* Матеріали методологічного семінару. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – 84 с.
2. *Кравченко Л., Цимбалюк М.* Розбудова українського громадянського суспільства: крізь призму бачення окремих проблем // Право України. – 2003. – № 10.
3. *Кресін О.В.* Громадянське суспільство і держава: шлях до порозуміння і співпраці (з методологічного семінару) // Право України. – 2004. – №3. – С. 18-21.
4. *Селіванов В.М.* Право і влада суверенної України: методологічні аспекти. Монографія. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2002. Гл. VII. – 724 с.
5. *Філик Н.* Особливості становлення громадянського суспільства в сучасному світі: компаративістський підхід (аналіз) // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – №12.

6. *Шаповал В.* Конституційна категорія соціальної держави // *Право України.* – 2004. – № 5.

13. Рекомендована література для вивчення курсу “Теорія держави ”

Основна

1. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України А.В. Петришина. – Харків: Право, 2009.
2. Котюк В.О. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. – К.: Атіка, 2005. – 592 с.
3. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права Елементарний курс. – Х.: Одиссей, 2007. – 432 с.
4. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
5. Теорія держави і права: Навч. посіб. / А.М. Колодій, В. В. Копейчиков, С.Л. Лисенков, В.П. Пастухов, О.Д. Тихомиров; За заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. – К.: Юршком Інтер, 2003. – 368 с.
6. Теорія держави і права: Навч. посібник / Упоряд. Л.М. Шестопалова. – К.: Прецедент, 2006. – 224 с.
7. Теорія держави і права: Підручник / За ред. С.Л. Лисенкова. – К.: Юрінком інтер, 2005. – 448 с.
8. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. – Харків: Консум, 2006. – 664 с.
9. Теория государства и права / Под ред. А.В. Малько. – М.: Кнорус, 2006. – 400 с.
10. Теория государства и права / Под ред. В.Я. Кикотя, В. В. Лазарева. – М.: ФОРУМ-ИНФРА-М, 2008. – 624 с.
11. Теория государства и права / Под ред. Е.И. Темнова. – М.: Кнорус, 2007. – 384 с.
12. Теория государства и права / Под ред. М.М. Рассолова, Т.Н. Радько и др. – М.: Юнити, 2004. – 735 с.
13. Теория государства и права / Под ред. Ю.Н. Оборотова. – Х., 2005.
14. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. – М.: Юристъ, 2005. – 768 с.
15. Теория государства и права: Учебник / Под ред. В.К. Бабаева. – М.: Юристъ, 2006. – 637 с.
16. Теория права и государства / Под общей ред. А.С. Васильева. – Х.: Одиссей, 2006. – 480 с.

Додаткова

1. Алексеев С. С. Государство и право. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект,

2008. – 152 с.
2. Алексеев С. С. Линия права. – М.: Статут, 2006. – 461 с.
  3. Антологія української юридичної думки: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. – Том 1: Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права. – К.: Юрид. книга, 2002. – 568 с.
  4. Балінський О.В. Роль права у формуванні громадянського суспільства: історико-правовий ракурс // Держава і право: Зб. наук, праць. Юридичні і політичні науки. – Вип. 36. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. – С. 117-121.
  5. Бобровник С.В. Законність // Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2007. – С. 274.
  6. Венгеров А.Б. Теория государства и права: Учебник. – 3-е изд. – М.: Омега-Л, 2008. – 608 с.
  7. Власов Ю.Л. Проблеми тлумачення норм права: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2001. – 180 с.
  8. Вступ до теорії правових систем / За заг. ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко: Монографія. – К.: Юрид. думка, 2006. – 432 с.
  9. Гендерні паритети в умовах трансформації суспільства: Монографія / Кол. авт.; За заг. ред. Н.М. Оніщенко, Н.М. Пархоменко, - К.: Юридична думка, 2007. – 372 с
  10. Гендерні паритети в умовах трансформації суспільства: Монографія / Кол. авт.; за заг. ред. Н.М. Оніщенко, Н.М. Пархоменко. – К.: Юрид. думка, 2007. – 327 с.
  11. Головатий С. Верховенство права: У 3-х кн. – Кн. 1: Верховенство права: від ідеї до доктрини. – К.: Фенікс, 2006. – 624 с.
  12. Гришук О.В. Людська гідність у праві: філософські проблеми. – К.: Атіка, 2007. – 432 с.
  13. Гусарев С.Д. Юридична діяльність. Методологічні та теоретичні аспекти. — К.: Знання, 2005. – 375 с.
  14. Давид Р. Основные правовые системы современности. – М.: Прогресс, 1988. – 398 с.
  15. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Поняття, зміст, сутність та види систематизації законодавства // Правова держава. Щорічник наукових праць Ін-ту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2003. – Вип. 14. – С. 8-13.
  16. Законність: теоретико-правові проблеми дослідження та впровадження / За ред. О.В. Зайчука, С.В. Бобровник. – К.: Юстиніан, 2004. – 216 с.
  17. Кабріяк Р. Кодификации. – М.: Статут, 2007. – 476 с.
  18. Карташов В.Н. Введение в общую теорию правовой системы общества: Текст лекций. – Ч. 9: Юридическая ответственность в правовой системе общества. – Ярославль: Гос. ун-т им. П.Г. Демидова, 2003. – 92 с.
  19. Кодифікація законодавства України: теорія, методологія, техніка / Ю.С. Шемшученко, О.І. Ющик, Л.М. Горбунова, М.О. Теплюк, Л.В. Гульченко, В.І. Риндюк; за заг. ред. О.І. Ющика. – К.: Парламентське

- вид-во, 2007. – 208 с.
20. Козловський А.А. Право як пізнання. Вступ до гносеології права. – Чернівці: Рута, 1999. – 295 с.
  21. Комаров С.А. Общая теория государства и права. – СПб.: Питер, 2004. – 510 с.
  22. Максимов С.И. Правовая реальность: опыт философского осмысления: Монография. – Х.: Право, 2002. – 328 с.
  23. Марченко М.Н. Глобализация и ее воздействие на современное национальное государство (методологический аспект) // Теоретико-методологические проблемы права. – М.: Зерцало, 2007. – 392 с.
  24. Марченко М.Н. Источники права. – М.: Проспект, 2005. – 759 с.
  25. Оборотов І.Г. Проблеми розвитку часових характеристик джерел права // Актуальні проблеми держави і права. – Одеса: Юрид. літ., 2006. – Вип. 29. – 364 с.
  26. Оніщенко Н.А. Правова система: проблеми теорії: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. – 352 с.
  27. Оніщенко Н.М. Правова система і держава в Україні: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. – 132 с.
  28. Політика, право і влада в контексті трансформаційних процесів в Україні: Монографія / І.О. Кресіна, А.С. Матвієнко, Н.М. Оніщенко, Є.В. Перегуда, О.В. Скрипнюк, С.В. Балан, О.М. Стойко; За заг. ред. І.О. Кресіної. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. – 304 с.
  29. Порівняльне правознавство (теоретико-правове дослідження): Монографія / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К.: Фенікс, 2007. – 400 с.
  30. Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні: Монографія / Кол. авторів; за ред. Н.М. Оніщенко, О.В. Зайчука. – К.: Юрид. думка, 2007. – 424 с.
  31. Селіванов В. Нетотожність права і закону (методологічний аспект) // Право України. – 2005. - № 5. – С. 7-11.
  32. Співак В.І. Правова культура виборів в Україні: теорія і практика: Монографія / За ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2006. – 156 с.
  33. Теоретико-методологические проблемы права. – М.: Зерцало-М, 2007. – 392 с.
  34. Тимченко С.М., Калюжний Р.А., Пархоменко Н.М., Легуша С.М. Теорія держави та права. – К.: Видавець Паливода А.В., 2006. – 174 с.
  35. Тлумачний словник з теорії держави і права / Упоряд. К.Г. Волинка. – К.: Магістр ХХІ ст., 2006. – 112 с.
  36. Ушаков О.М. Стан правового порядку в сучасному українському суспільстві та етапи його формування // Держава і право: 36. наук, праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. – Вип. 24. – С. 66-71.
  37. Харт Л.А. Концепція права / Пер. з англ. — К.: Сфера, 2004. — 232 с.
  38. Хропанюк В.Н. Теория государства и права / Под ред. В.Г. Стрекозова. – М.: Интерстиль, Омега-Л, 2008. – 384 с.
  39. Цветков В.В. Демократія і державне управління: теорія, методологія,

- практика. – К.: Юрид. думка, 2007. – 336 с.
40. Червонюк В.И. Теория государства и права: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 704 с.
41. Шемшученко Ю.С. Право // Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2007. – С. 360.
42. Шемшученко Ю.С. Правовий нігілізм // Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2007. – С. 692.
43. Шемшученко Ю.С. Правопорядок // Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2007. – С. 696.
44. Шершеневич Г. Философия права. Т. 1, Часть теоретическая: Общая теория права: В 4-х вып. – М.: Издание Бр. Башмаковых, 1912. – Вып. 3. – С. 513-698.
45. Юридична наука та освіта: історія, сучасність, перспективи. Матеріали ІХ історико-правової конференції (м. Рівне, 6-8 червня 2003 р.) / Ред. кол.: І.Б. Усенко (голова), І.В. Музика (відп. секр.), О.Н. Ярмиш та ін. – К., 2004. – 304 с.